

ГЛУМИО САМ ЕНГЛЕСКОГ КРАЉА

Пролог

Застајући пред семафором, помислих како та понуда није незанимљива. Ако ништа друго, могао бих видјети изблиза како се снима филм. А можда ће се и зарадити нешто.

Тако не кренем са осталима преко улице, него се вратим да тражим госпођу са фотоапаратом. Није била у гомили пред разбијеним излогом, гдје смо се били срели. Никако да је примијетим ни међу пролазницима у Кнез-Михаиловој улици. Можда је већ и завршила посао, други се сигурно нису нећкали. И тад је угледам како испред бијеле фасаде фотографише младића са брадом.

Сачекао сам да обави снимање и рекао да сам се предомислио. Додао сам како Босанцу треба времена да схвати шта се од њега тражи, што ју је насмијало. Насмијала се и мојој претпоставци да скупља „природне брадоње“ за четнике у холивудском доживљају балканске трагедије.

– Не, не! – распршила је моју бојазан. – Радња филма се одиграва у деветнаестом вијеку. То је римејк *Гаврана*, снимљеног почетком шездесетих, о посљедњим годинама живота Едгара Алана Поа. Статисти ће снимати један дан у Народном позоришту, и представљаће грађане у публици који гледају представу.

Записује ми висину, тежину, животну доб и број телефона, чак и занимање, обрадовавши се што смо обоје новинари, а ја обећавам да наредног понедељка, ако се редитељу допадне баш моја брада, нећу имати других обавеза. Да би ме фотографишала, укипим се пред бијелим зидом. Окрећући анфас, па профил ка окулару њеног апарата, правим се да не обраћам пажњу на пролазнике, нити страхујем да ће ме неко препознати у тако глупом моменту. Пружајући ми руку, као да се растаје са старим знанцем (или тим гестом хоће да потврди пословни договор?), рече ми да је хонорар двадесет евра и мој глумачки ентузијазам знатно спласну.

Први чин

У први мах не схватам с ким разговарам преко телефона. Онда у свијест допре да је то глас госпође која ме је фотографисала у Кнез-Михаиловој и да ме зове на костимску пробу.

– За то деранжирање добићете још десет евра! – додала је, да се не бих предомислио.

Брадоње су на паркинг пристизале из свих праваца, али и неколико љупких госпођа и госпођица. Младић који нас прозива док улазимо у мини-бус, кад је дошао до мог имена, застаде, да ме боље осмотри, и повјерљиво, готово шапатом рече:

– Изабрани сте за краља.

То ме зачуди, а он мало гласније објасни како ме је лично главни редитељ филма, господин Хејмс Мектиг, штиклирао.

– Чекај, чекај, момче, не схватам о чему говориш. Речено је да ћу бити гледалац у позоришту. Откуд та промјена?

– Па тако, треба им и краљ. Ево види! – и показа да уз моје име и презиме стоји *King Macbeth*.

– Бићеш енглески краљ! – заграјаше остали у комбију. – Честитамо, ваше краљевско величанство!

Шофер упали мотор и кренусмо на пут славе.

Док чекам ред у огромној хали која више личи на претрпану старетинарницу, на магацин демодиране, али очуване конфекције, него на кројачницу, играм се са безбројним цилиндрима, чак покушавам да извадим зеца из неког од њих. Ниски и окретни Италијан Салваторе, одјенувши мршаваг и знатно старијег од мене господина са сиједом брадом у тамну и напирлитану одјећу уваженог лорда на краљевском двору, стаде да прикупља и одјећу самог краља. У помоћ прискаче и кројач, јер дебелом краљу треба проширивати одјећу на грудима и стомаку, мијењати каише и оковратнике, сјећи ципеле због високог риса. А онда у огледалу сретох правог правцатог краља, риђобрадог, зеленооког и плавокрвног, с капом коју краси црвена перушка. Салваторе ме огрну огромним црвеним плаштом, који се вуче по поду док као паун шетам од једног до другог огледала и дивим се властитом преображају.

Други чин

Напусту станицу стижем у цик зоре, као да сам пекар, а у дугачком зглобном аутобусу ја сам тек трећи путник. Изненадих се што и моји сапутници нису изишли код Позоришта, а баш су ми личили на статисте, мада је један имао само бркове. Зато своје брадато племе налазим у позоришном холу, како буновно стоји у реду за потписивање уговора.

У гардероби Салваторе једва ископава загубљену краљевску одору. Око мене жене свих доби се преображавају у грађанке, а мушкарци у грађане Балтимора, у одрпане морнаре са конопцима око паса и лажним тетоважама, у строге полицајце са пендрецима и музичаре са бијелим перикама и црвеним униформама. Дугокоси младич са шпицастом брадицом толико личи Вилијаму Шекспиру, да трљам очи, како бих боље видио. У тој гужви краљевска капа је доспјела на његову шекспировску главу, а ја сам добио сличну, само без перушке, што примјећује тек главни костимограф оштрим холивудским оком и украшава је новим перјем. Па се прелази на шминкање, бријање, штуцовање брада и бркова. Само на мом краљевском лицу нема се шта додати ни одузети.

Вишечасовно зујање стотине статиста по позоришним холовима претвара се у фотографисање за успомену на једнодневни живот у деветнаестом вијеку, у чему су млади Шекспир, средовјечни краљ и постарији лорд обавезни украси. Доброћудни краљ заборавља да је крволочни Макбет и дозвољава дамама из пука, дирнут умилним обраћањем краљевском величанству, да га хватају под руку, или око струка. Заштит-

нички се смијешим у окулар фото-апарата и мобилних телефона, а оне ме сваки час ословљавају краљем, те све одише дворском атмосфером и свечарским штимунгом.

Досаду на неко вријеме прекида зурење у кулисе које су бински радници монти- рали на позорници, па поново завлада чамотиња ишчекивања. Грађани имају више среће, јер их сваки час враћају у партер, да буду публика, а осталима се забрањује даље кретање без позива. Остало нам је само да заподјенемо тихе разговоре, на све теме, па и о себи. Брзо се препуштамо хвалисању и цинкарењу сопствене биографије, што и сам увелико практикујем.

Професионални статисти, како се представљају, већином пензионери, домаћице и студенти, знају се са ранијих снимања, па смо ми, брадоње са улице, помало по стра- ни и радо прислушкујемо распакивање њиховог богатог филмског искуства. Мало- мало, па се враћају на случај колеге, који је, захваљујући само својим широким раме- нима, као двојник познатом америчком глумцу зарадио чак пет хиљада долара, своту која изазива чуђење и завист.

Музичарима је наређено да се припреме, али им нису набављени инструменти. Настаје паника међу организаторима. Десетак мобилних телефона скупља виолине по Београду, а за оно што нису нашли, организатори часте чувара и добијају на реверс из позоришног депоа. Упозорени да је битно само како држе инструменте и да се не смеје чути ниједан звук док симулирају свирање, они закопчавају дугмад, поправља- ју перике и одлазе на своја мјеста у просценијуму.

Стигли су оброци за ручак и за столом нам се придружује космати брадоња кога су многи срдачно поздравили, као старог другара. Њиховог барда је више привлачи- ла нова публика и било му је занимљивије да брбља с нама *са улице*. Хвали се да је био манекен за фризура код Шоботе, познатог београдског фризера шездесетих го- дина прошлог вијека, са чијом фризуром је постао свјетски првак на такмичењу у Паризу 1964. године. Управо се вратио из Скадарлије, гдје је поред зида напуштене пиваре давио шакама неког америчког глумца. Нису га костимирали јер су му снимали само мишићаве руке и крупне шаке са дебелим прстима, које је намјештао око глумчевог врата или лица онако како је то тражено од њега.

Пошто смо га слушали ујагрених очију, похвали нам се и да статира још од *Дуић бро- гова*, те да је бројем филмова надмашио и најпознатије глумце. То ме подсјети на моју прву станодавку, која ми се представила као професионални статиста. Каријеру, како је рекла, започела је и она баш у том филму, и да још памти укус богатог сендвича који је тад добила за ручак. Док смо пили кафу за добродошлицу, препричала ми је разне згоде са снимања неколико филмских копродукција. Љутнула се кад сам омаловажио њен допри- нос у телевизијској серији *Песма*, гдје је била у мноштву одрпанаца што су крали угаљ са жељезничке станице, па је пркосно додала да је она глумила и госпође, описавши ми у детаље свој дамски костим из филма *Чича-Томина колиба*. Попивши кафу, кренуо сам да распакујем ствари, у чему ме је она молећиво прекинула: „Дете, биће боље да нађеш други смештај, јер ће те мој син, кад види какве имаш кошуље и панталоне, сигурно покрасти.“ Тако сам у свом првом београдском стану стигао само једну кафу попити.

Публика се вратила за снимање у партеру, а ми, заборављени, таман смо хтели да наставимо љешкарење са пуним стомаком, кад је долетио гонич робова, како смо

звали момка задуженог за статисте, и наредио да краљ, лорд, Шекспир и обје суђаје смјеста крену на позорницу, а полицајци у партер. Ставио сам на рамена и увезао невидљивим каишима тешки краљевски огртач, који се отмјено вукао по поду, да сам једва пристизао остале, као да сам хамал са врећом цемента на леђима.

Позорницом су доминирале дворске степенице, пред којим је стајала леди Макбет, блиједо нашминкана, са круном испод које се пресијавало риђе прамење из раскошне перике. Нас су смјестили иза завјесе и објаснили да ће нам притрчати полицајци, који траже некога, а ми треба да покажемо, само мимиком, без гласа, колико смо изненађени њиховим упадом на позорницу и њушкањем иза кулиса. Зачу се снажан глумичин глас, који је изговори два-три Шекспирова стиха из *Макбеѿа*, и на позорницу се спусти стампедо полицајаца.

Снимање се понавља сваки час. Полицајци притрчавају, а ми се бечимо, звјерамо, ширимо руке, угађамо редитељу који нас гледа на монитору. Краљ је сваки пут изненађен, изнова се чуди појави полицајаца иза позоришне завјесе и кулиса. Најтеже је леди Макбет, јер прије сваког полицијског јуриша мора из петних жила да поново викне, и још у стиху, свој ауторитативни монолог, а редитељ шета од једног до другог камермана, успут нас помјери неки центиметар напријед или назад, враћа се монитору и виче: „Екшн!“ Акција, акција, акција! Све док мистер Мектиг тај бесконачни болеро не прекине одсјечним: „О кеј!“ „Тооо, шефе!“ узвратили су статисти и вратили се у своју јазбину на другом спрату.

Сједимо на клупама, леђима ослоњени на глатки зид, и зуримо час у своје руке скрштене у крилу, које су се малоприје онако јаросно шириле пред полицајцима а сада леже као на одру, час у смрачена лица у неком од огледала, у очи које нам враћају тужни поглед из лажне дубине стакла и подсјећају нас ко смо.

Једина забава нам је да прислушкујемо разговоре које преко мобилних телефона воде чланови костимиране музичке банде. Неки саговорници им отказују тезге, други заказују нове, цењају се око хонорара и провјеравају кад имају обавезе према оркестру гдје су стално запослени, да им се не покlope термини.

Никоме више није ни до фотографисања. Само се један упорни младић и даље удвара дугокосој дјевојци из групе балтиморских грађанки, а она се неодлучно осмјењује и тврди пазар.

Чинило ми се да су прошли сати док нам се нису придружили и морнари. Ми смо бар нешто урадили на позорници, а они се узалуд акали и ломатали, јер глумцу из сцене с морнарском побуном је прошле ноћи пукао глас у позоришној представи и мистер Мектиг је толико незадовољан да је њено снимање одгодио за сутра.

Преостало ми је само гурање око госпође која исплаћује наше умјетничке хонораре, још више око чивилука у гардероби, гдје сам се ослободио краљевског баласта и похрлио у поодмакло вече.

Трећи чин

Наредног јутра улазим у позориште са оншаланцијом окорјелог статисте. У гардероби не видим Салватореа и морам да се сам изборим са краљевским крпицама, од преуских штрамплица до тешког плашта и његових каиша. Капа са перушком

замијењена ми је круном од месинга, украшеном стакленим дијамантима, коју због тежине рађе носим у руци него на глави.

Не знам да ли је то због штедње, али и даље умјесто три, колико их је у драми, имамо само двије суђаје. Да их и нису обукли у одвратне црне велове, који се сваки час цијепају, нити покрили великим шеширима са шиљатим врхом, кројеним прије за Алисиног Шеширцију него за њих, оба статиста би довољно личила шекспировским вјештицама. Сваки је сједио у свом ћошку и нисам их чуо да су иједну ријеч проговорили у та два дана.

Ми смо куњали, жвакали, пили, брбљали, смијали се, зијевали, док морнари пред камерама и мистером Мектигом отаљавају сцену по сцену са глумцем коме су се опоравиле гласне жице и његов лучки енглески сада звучи сасвим пристојно. Ах, да, и мокримо, што није нимало лако у нашим средњовјековним костимима, бога молећи да не буде озбиљнијег разлога за бављење у позоришном тоалету.

Мало промјене и живахности донио је позив да грађани и грађанке пођу преко пута позоришта и окруже фијакер усред дана обасјан рефлекторима, у који ће главни глумац ући и изићи. Начичкани на балкону као опозициони лидери у повлачењу демонстраната пред раздраженим чуварима реда, радознано буљимо у ту сцену на освијетљеном тргу.

Кад смо изгубили сваку наду, отупили и отромили како могу бити само статисти сморени нерадом, дојури гонич робова и нареди да се за секунду сјуримо до позорнице. Позив је био преурањен, пошто је на реду нека друга сцена, те још брже морамо нестати са бине. Не љутимо се, јер је и лажна узбуна донијела мало промјене, а и показала да нас нису заборавили.

Још једном смо се добро начекали. Толико дуго, да је и лорд, како се не би само жалио на простату и бешику, још више на копче и каише с којима је морао да се петља при свакој шетњи до мјеста на које је и Макбет ишао пјешке, добија прилику да нам се похвали како је постао троструки витез Милића од Мачве. Док је сједио у сликарском друштву у некој градској крчми, на њих је насрнуо пијани гост, и он га је ударцем у браду оборио на под, што је сликара толико одушевило, да га је прозвао Миланом Топлицом и таквог га осликао на платну за свој Косовски циклус. Ми га пажљиво слушамо и лорд весело наставља:

– Други пут сам рукоположен за витеза у Милићевој Кули од седам вјетрова, током жучне расправе, каквих је тамо било пуно. Намргодио сам се, више се и не сјећам због чега, а он је, као сликар од нерва, пожелио да овјековјечи тај тренутак и насликао ме као знаменитог епског јунака Срђу Злопоглеђу. Касније ме је живописао и као Страхињића бана поред невјерне Анђелије.

Пропраћамо то кратким аплаузом, иако је тако шта забрањено у нашем царству тишине.

Кад смо други пут прозвани, видјесмо да ипак знају шта раде. На позорници је, поред двоје наших глумаца – леди Макбет, коју нисам упознао иако сам јој глумио мужа, и лучког мангупа који подбуњује морнаре, и двоје странаца – глумац и глумица, одјевени и нашминкани као лутке. Па се на позорницу попе и главни глумац, Џон Кјузак, кога смо прекрстили у Јову Козака, нашминкан и обучен као Едгар Алан По.

Редитељ објасни шта ко треба да ради, што статистима на српском понавља помоћник редитеља, а лучки мангуп својим морнарима:

– Момци, овако, све вам је дозлогрдило. Доста вам је свега. Схватате? Докурчило вам је и, чим скочим, сви бежите! Вас двојица тамо, остали на ону страну! Идемо!

Показано је и страним глумцима, а и нама који смо глумили глумце у прекинутој шекспировској представи, куда да бјежимо. Једино не знамо од кога и зашто.

Мистер Мектиг ускликну свој славни екшн и сви се дадосмо у акцију. Пошто смо се разбјежали, враћамо се на почетне позиције. Тутњимо позорницом све док није наређен предах у коме нам поново објашњавају шта ко ради, односно куда ко и послије кога трчи.

Леди Макбет у свим паузама, па и у овој, љупким, високостилизованим енглеским језиком разговара са редитељем и мистер Кјузаком, желећи да се представи у најљепшем свјетлу и остави утисак отмјене даме, уз то и Иркиње по мајци. Само једном се на српском обратила смртницима у похабаној одјећи балтиморских морнара, да их упозори на предмет који им је био на путу док бјеже:

– Пазите да се не сјебете на ово!

Настависмо, све пазећи да се не сјебемо на то чудо прострто по поду. Тутњимо позорницом, гурамо се са суђајама које нису најбоље видјеле кроз своје тамне вентиле, а камере из мрака вребају сваку грешку. Потрајало је, брат брату, бар сат, а ја све вријеме, обневидио без наочара, теглим гвоздену круну на глави и краљевски плашт на раменима, отмјено придржавајући пешеве како не бих запео и „сјебао се“. Кад се и сам Едгер Алан По уморио, редитељ провјери у монитору неколико занимљивијих бјеганија и, напосокон задовољан, пусти нас да предахнемо.

Кафа је, послије успјешног трчкарања позорницом, више него пријала, те се сви распричасмо, сем суђаја. Њих двојица и даље загонетно ћуте свако у свом ћошку, ни на шта не трошећи драгоцјену пажњу. Пушачи одбијају димове на балкону изнад трга, младе мајке мобилним телефонима провјеравају да ли су дјеца стигла из школе, остали мрзовољни ћуте. Онај упорни удварач напосокон је добио руку дугокосе љепотице и чврсто је држи обема шакама.

Чим је чета шминкерки поправила шминку на уморним лицима, дојури коловођа статиста и позва нас на своја мјеста – грађане у публику, шекспировске глумце на позорницу. Опет ћутке пртим своју свијетлу круну и брокатни плашт и гегам се на крају колоне као краљ јата патака.

И сада треба да трчимо, али без морнара и лучког бунције. Нема ни опасног декора на који би могли да се „сјебемо“. Добијамо свако своје координате и упутство како да се смртно уплашимо, јер ће у публици експлодирати бомба и ми треба да изнесемо живу главу, а ја још и круну. И, наравно, да у том стампеду не оборимо леди Макбет, нити Едгера Алана Поа и још двоје америчких глумаца, поново нашминканих и обучених као лутке.

Овога пута стартоваћемо без Мектиговог екшна, кад помоћник редитеља пукне на уста, што треба да замислимо као страшну експлозију у партеру, што ће касније бити наснимљено, уплашимо се и здимимо иза кулиса. Иако је његов пуцањ устима сваки пут био тиши од отварања пивске флаше, или прскања балончића жваке, запрашисмо као да нас гони сто балтиморских ђавола и брзо, већ послије три-четири понављања, удовољисмо редитељу.

Да је била планирана и четврта сцена с нама, одрадили бисмо је највише с једним понављањем, и пред доконим брадоњама са београдске главне штрафте отвориле би се холивудске двери славе. А овако је све готово, да сам жалио што смо на крају били толико добри касачи.

Разбуђени из глумачког сна, споро жваћемо поховане рибље филете, да бар то задовољство још мало потраје, а стари статисти обавјештавају једни друге који се филмови и телевизијске серије планирају и коме да се обрате, завидећи онима што већ сутра имају костимске пробе за нови филм.

Питамо се шта смо радили у ова два дана. Неки тврде да је то филм о серијском убици који инспирацију за злочине налази у Поовим причама. Шекспир, који је последице прве године напустио студије књижевности, рече ми да су Поови родитељи били путујући глумци и вјероватно сам ја глумио његовог оца који је глумио Макбета у представи што се реконструише у овом филму. „Откуд знаш да му отац није глумио баш Шекспира?“, узвратио сам питањем, мада ме више није брига за филм, још мање за потанкости сценарија.

Госпођа са новцем је стигла и ми похитасмо у ред за холивудску елмозину, како је неко назвао ту милостињу америчке филмске индустрије. Уредно смо се потписали и били богатији за још двадесет евра по курсу који се није мијењао у ова два дана.

Једва налазим чивилук са својом одјећом, премјештен на други крај гардеробе. Скидајући се, питам се како ли је краљевима кад абдицирају, или, не дај боже, буду насилно свргнути с власти? И схватих, како је добро што је моје дводневно краљевање било, ипак, прекратко да се не навикнем на њега. Утјеху ми пружа и педесет евра, које сам за продуцентове динаре купио у мјењачници преко пута Албаније, баш тамо гдје ме је прије десетак дана пресрела госпођа Марковић и понудила сарадњу са филмацијама из Холивуда.

Већ је касна ноћ и све пролазнике које срећем, поготово са брадом, видим као костимиране статисте у једном општем филму. А кад сам се угледао у излогу „Москве“, више нисам могао препознати, па ни наслутити у себи негдашњег краља, и то енглеског.

Епилог

Неко вријеме су ми дани почињали са Мектиговим „Екшн!“ у ушима и ја сам чило кретао у свакодневну акцију, као Твенев краљ (евић) који је постао просјак, па је и то ишчезло. А онда се јавила телефоном госпођа Марковић и требало ми је, поново, времена да схватим с ким разговарам и како би она хтјела да наставим каријеру на филму и телевизији, која је тако бомбастично започела, с круном на глави, раме уз раме са Џоном Кјузаком. Сад ми је нудила снимање телевизијске рекламе, у којој бих био станодавац, што ме је засмијало. Наставила је да ме наговара, али ја сам остао неумољив и наше телефонско ћаскање је одлутало у друге воде, тамо гдје сам био довољно духовит да нам обома поправим расположење. На крају ми је обећала пропусницу за београдску премијеру „Гаврана“, јербо је само један краљ у том филму!

Разговор ме је потакао да напокон узмем са полице трећи том Шекспирових сабраних дјела, ријешен да прочитам *Макбеџа*. И тако сам видио да је Макбет – шкотски краљ.